

DISKRIMINERINGS- OCH JÄMSTÄLLDHETSNÄMNDEN/Plenum

Förfarande för bedömning av kreditvärdighet, behörighet, multipel direkt diskriminering, kön, språk, ålder, bostadsområde, ekonomiska orsaker, vite

Diarienummer: 2xx/2017

Givet: xx.xx.2018

Diskrimineringsombudsmannen bad diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att undersöka om ett kreditbolag hade gjort sig skyldigt till förbjuden diskriminering enligt 8 § i diskrimineringslagen när bolaget i samband med nätinköp vägrat bevilja A fakturakredit på basis av bostadsområde och omständigheter som klassificeras som diskrimineringsgrunder såsom kön, ålder och språk samt kombinationen av dem. Ombudsmannen bad nämnden förbjuda kreditbolaget att fortsätta och upprepa diskrimineringen i sin verksamhet och att förelägga ett så stort vite som nämnden anser vara effektivt, proportionerligt och varnande.

Diskrimineringsombudsmannen ansåg att även om den personliga poängsättningen baserade sig på statistiska variabler, så var det inte fråga om en personlig bedömning av personens inkomster och övriga ekonomiska ställning utan främst statistisk profilering baserad på diskrimineringsgrunder.

Kreditbolaget ansåg att vägran att bevilja kredit inte ledde till uppkommande av diskrimineringsantagandet och att bolaget inte hade diskriminerat sökanden eller använt diskriminerande kriterier i kreditgivningen. Även om ett visst kriterium i sig skulle verka diskriminerande ansåg bolaget att man skulle beakta 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen, enligt vilket särbehandling inte är diskriminering, om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga. Enligt bolaget var dess metoder för att uppnå godtagbara lagstadgade mål i konsumentkreditgivningen och användningen av statistiska metoder för bedömning av betalningsförmågan entydigt godkända

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansåg på basis av 3 § i diskrimineringslagen och dess förarbeten att multipel diskriminering hör till diskrimineringslagens tillämpningsområde, även om man vid bedömningen av kreditvärdigheten bland annat använt kön som ett kriterium. Dessutom

konstaterade nämnden att den inte kunde avgjorda ärendet utan att också ta ställning till tolkningen av jämställdhetslagen, eftersom det var fråga om diskriminering på flera grunder, där en diskrimineringsgrund var kön. Nämnden ansåg att det av förarbetena till diskrimineringslagen framgick att den var behörig att ge ett beslut i ärendet även i den mån som det var fråga om tolkning av jämställdhetslagen, även om ärendet inte anhängiggjorts i nämnden av jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation enligt 20 § i jämställdhetslagen.

Enligt diskrimineringsombudsmannens detaljerade utredning baserade sig poängsättningsystemet som bolaget använde för att bedöma kreditvärdigheten och som ledde till att kredit inte beviljades på flera personrelaterade förbjudna diskrimineringsgrunder enligt grundlagen, diskrimineringslagen och jämställdhetslagen såsom kön, språk, boplat och ålder, så att A vid bedömningen av kreditvärdigheten hamnat i en mer missgynnsam ställning till följd av den schablonmässiga bedömningen

som baserat sig på förbjudna diskrimineringsgrunder. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansåg att det var fråga om direkt multipel diskriminering.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansåg utifrån den inlämnade utredningen att kreditbolagets poängsättning baserade sig på statistiska uppgifter om andra personer och betalningsstörningar med stöd av vilka antaganden hade gjorts om A:s kreditvärdighet. Bolaget hade med stöd av sådana personrelaterade förbjudna diskrimineringsgrunder såsom kön, modersmål, ålder och boplatz antagit att A:s kreditvärdighet var sämre än utifrån andra uppgifter. Samtidigt hade bolaget inte beaktat personliga uppgifter om A:s kreditbeteende och kreditvärdighet, även om de skulle ha talat för beviljande av kredit. Det schablonmässiga förbigåendet av dessa uppgifter om A på basis av statistiska och abstrakta uppgifter om andra personers betalningsstörningar utan personlig bedömning av A:s kreditvärdighet var inte proportionerligt och således inte godtagbart enligt 11 § i diskrimineringslagen.

Bolagets förfarande vid bedömningen av A:s kreditvärdighet baserade sig således inte på en personlig bedömning av A:s kreditvärdighet utan på en statistisk bedömning som i väsentliga delar baserade sig på förbjudna diskrimineringsgrunder enligt 8 § i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen.

Eftersom bedömningen av kreditvärdigheten uttryckligen baserade sig på förbjudna diskrimineringsgrunder enligt diskrimineringslagen, jämställdhetslagen och 6 § 2 mom. i grundlagen ansåg diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att de ekonomiska orsakerna inte kunde vara sådana grunder som uppfyller särskilt höga krav och som berättigar till särbehandling i kreditgivning baserad på förbjudna diskrimineringsgrunder.

I sin slutsats ansåg diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att kreditbolaget inte kunnat motbevisa antagandet om diskriminering i ärendet och att bolagets förfarande mot A var förbjuden direkt multipel diskriminering enligt diskrimineringslagen och jämställdhetslagen på grund av A:s kön, modersmål, ålder och boplatz.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förbjöd kreditbolaget att fortsätta förfarandet mot A eller någon annan, eftersom det strider mot 8 § i diskrimineringslagen och 8 e § i jämställdhetslagen.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förelade vite på 100 000 euro för att skärpa beslutet och beslöt att med beaktande av de omständigheter som framgår av 6 § 3 mom. i viteslagen att nämndens beslut ska iakttas inom sex månader från delgivningen av beslutet.

(Lagakraftvunnen)

Bakgrund

Diskrimineringsombudsmannens ansökan till nämnden på den delaktiges vägnar gäller påstådd diskriminering i beviljandet av kredit. Den person som ärendet gäller har i samband med nätinköp av hustillbehör i juli 2015 ansökt om kredit. Kreditansökan har riktats till inköp på X och XX euro. Kreditbolaget beviljade dock inte kredit. Efter att personen informerats om avslag hade sökanden frågat kreditbolaget varför kredit inte beviljats. Bolaget hade 8.7.2015 svarat att kreditbeslut inte motiveras och senare 16.7.2015 att det baserat sig på kreditupplysningstjänsters statistiska metoder som inte tar ställning till individuella kreditsökandes betalningsförmåga och som i hög grad kan avvika från kreditsökandes profil och verka orättvisa.

Grunden för kreditbeslutet har varit uppgifter om creditsökanden i kreditbolagets interna register, uppgifter från kreditregister och poängsättning från en extern serviceproducent samt fastställande av kreditbeloppet utifrån poängsättningen. Sökanden av kredit har inte haft betalnings- eller kreditstörningar i kreditbolagets interna register eller i kreditupplysningsregistret. Kreditbolaget utredde inte sökandens inkomst- eller förmögenhetsuppgifter och frågade inte efter dessa uppgifter i kreditansökan.

Kreditbolagets poängsättningssystem poängsätter bland annat sökandens boplat, kön, modersmål och ålder. Poängsättningssystemet beräknar utifrån befolkningsdata hur mycket olika befolkningsgrupper har betalningsstörningar och poängsätter personer enligt dessa data. Eftersom män har mer betalningsstörningar än kvinnor får män färre poäng än kvinnor liksom personer som talar finska i stället för svenska i systemet. Om sökanden hade varit kvinna med svenska som modersmål skulle sökanden ha uppfyllt kreditbolagets kriterier för beviljande av kredit.

De poäng som den delaktiga mannen som hade finska som modersmål fick i poängsättningssystemet skulle ha resulterat i kredit på max X euro. Om sökanden hade varit kvinna skulle hon ha fått den kredit hon ansökt om. Likaså om sökanden haft svenska som modersmål skulle han ha beviljats det antal poäng som det ansökta kreditbeloppet förutsatte. På motsvarande sätt har även creditsökandens bostadsområde och ålder påverkat poängantalet.

Det använda poängsättningssystemet kan inte ge exakt information om en enskild persons situation utan endast en statistisk bedömning av sökandens risk för betalningsstörningar.

Kreditbolagets profilering baserade sig på bolagets egna principer för beviljande av kredit.

Sökandens yrkanden

Diskrimineringsombudsmannen ber diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att undersöka om Svea Ekonomi AB, Filial i Finland (nedan Svea Ekonomi AB) gjort sig skyldigt till förbjuden diskriminering enligt 8 § i diskrimineringslagen när bolaget inte i samband med nätinköp beviljat A kredit på grund av hans boplat och sådana omständigheter som klassificeras som diskrimineringsgrunder såsom kön, ålder och språk samt kombinationen av dem samt att förbjuda Svea Ekonomi AB att fortsätta och upprepa diskriminering i sin verksamhet samt att för att skärpa beslutet förelägga vite som nämnden anser vara effektivt, proportionerligt och varnande.

Om nämnden anser att behandlingen av ärendet involverar problem med anhängiggörandet av ärendet eller behörigheten när det gäller frågor om kön ber ombudsmannen att nämnden fattar ett interimistiskt beslut för att avgöra tolkningen av bestämmelserna om förfarandena och bereder diskrimineringsombudsmannen möjlighet att komplettera sin ansökan.

Sökandens motiveringar

Diskrimineringsombudsmannen anser att det med tanke på diskrimineringsförbudet enligt grundlagen och diskrimineringslagen samt kreditgivarens skyldighet att utreda konsumenters kredituppgifter och ekonomiska ställning enligt konsumentskyddslagen är problematiskt att Svea Ekonomi AB:s förfarande verkar betona den allmänna förmögenhetsnivån i kundens bostadsområde och inte kundens personliga förmögenhet och återbetalningsförmåga. Enligt den

utredning som diskrimineringsombudsmannen fått uppstår en misstanke om att A:s personliga kreditvärdighet inte har kontrollerats innan kreditansökan avslagits.

Diskrimineringsombudsmannen anser att även om den personliga poängsättningen baserar sig på statistiska variabler så är det inte fråga om en personlig bedömning av personens inkomster och övriga ekonomiska ställning utan främst statistisk profilering baserad på diskrimineringsgrunder. Kunden behandlas inte som en individ utan blir föremål för statistisk profilering som främst anknyter till diskrimineringsgrunder och som kreditgivaren tillämpar på alla personer som passar profilen, såsom män som bor i ett visst område, hör till en viss åldersgrupp och talar ett visst språk.

Diskrimineringsombudsmannen anser att kundens kreditansökan har avslagits främst på grund av samverkande omständigheter som kan betraktas som diskrimineringsgrunder och att ärendet därför kan betraktas som diskriminering på flera grunder. Ombudsmannen anser att det är klart att kunden på grund av sin boplats har försatts i en missgynnsam ställning, även om kreditbeslutet inte enbart baserat sig på förbjudna diskrimineringsgrunder, eftersom boplatsen och omständigheter relaterade till den har haft en stor vikt i Svea Ekonomi AB:s kreditvärdighetspoängsättning så att kundens boplats de facto har lett till att han inte ansetts vara kreditvärdig. Redan poängsättningen relaterad till enskilda diskrimineringsgrunder har lett till att A inte har beviljats kredit.

Diskrimineringsombudsmannen anser att det i sig är acceptabelt att Svea Ekonomi AB strävar efter att bevilja kreditvärdiga personer kredit. Ombudsmannen anser att man med de kriterier som svaranden använder inte kan uppnå målet att kredit endast beviljas personer som antas ha betalningsförmåga. Även om man med dessa kriterier kan profilera personer som inte verkar ha tillräcklig betalningsförmåga berättar denna statistiska generalisering inte nödvändigtvis något om kundens faktiska betalningsförmåga vid tidpunkten för kreditbeslutet. Kundens faktiska situation kan avvika diametralt från generaliseringen. Att anmärkningar om betalningsstörningar saknar säger ingenting om sökandens förmögenhetsställning utom att personen betalar sina fakturor. Användningen av metoden kan leda till att personer med stabila inkomster och återbetalningsförmåga inte beviljas kredit.

Diskrimineringsombudsmannen anser att det är förståeligt att kriterierna för beviljande av kredit varierar med det ansökta kreditbeloppet. Kriterierna eller slutsatserna av dem får dock inte leda till diskriminerande resultat. De valda metoderna främjar inte uppnåendet av det godtagbara målet så att svarandens kreditklassificeringssystem kan anses vara proportionerlig i förhållande till det godtagbara målet.

Ombudsmannen konstaterar dessutom att de övriga ovannämnda förbjudna diskrimineringsgrunderna enligt lagen eller dess förarbeten, såsom kön, språk eller ålder, inte heller får förhindra beviljande av kredit, såvida till exempel inte en viss ålder kan berättigas för att skydda minderåriga. Ombudsmannen anser att poängsättningen som baserar sig på statistisk bedömning av kreditvärdigheten viktat flera diskrimineringsgrunder så att ett antagande om diskriminering på flera grunder uppstår.

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att om A hade haft svenska som officiellt modersmål så skulle han ha beviljats kredit enligt poängsättningen. Oberoende av personens individuella ekonomiska ställning är det svårare för en person som inte har svenska som modersmål att få kredit på grund av ett lägre poängantal. Personer med svenska som modersmål får enligt Svea Ekonomi AB:s poängsättning X poäng, personer med finska som modersmål X poäng och personer med annat modersmål X poäng. I synnerhet etniska minoriteter, vars officiella modersmål inte är finska eller svenska, får en missgynnsam ställning i kreditgivningen.

Diskrimineringsombudsmannen anser att poängsättningen av det officiella modersmålet i kreditbeslut *de facto* leder till etnisk särbehandling för vars berättigande det inte finns vägande skäl enligt det grundläggande rättssystemet.

Även sökandens ålder påverkar poängen, eftersom A fick X poäng för att han hör till gruppen 31–40-åringar, medan om han hört till gruppen minst 51 år skulle ha fått X poäng och beviljats den ansökta krediten.

På basis av boplatz fick A X poäng, eftersom han bor i glesbygden, där statistisk information inte kan utnyttjas på grund av den låga kunddensiteten. A hade fått X poäng uttryckligen för att han angett en viss adress. Enligt Svea Ekonomi beror poängantalet på att man använt en standardterm för okända regioner enligt metoden. Ombudsmannen anser att det i så fall är klart att A har behandlats missgynnsamt i förhållande till de personer som skulle ha fått högre poäng till följd av boplatz. Diskrimineringsombudsmannen anser när det gäller poängsättningen på basis av boplatz att det är uppenbart att boplatzen i väsentlig grad påverkar om en person beviljas kredit eller inte. Om A hade bott i en uppskattad tätbygd skulle ha sannolikt ha fått högre poäng. Å andra sidan skulle ett mindre uppskattat bostadsområde ha kunnat minska hans möjligheter till kredit ytterligare. Svea Ekonomi AB har inte påvisat att angivandet av ett visst standardvärde för A på basis av hans adress säger något om A:s betalningsförmåga eller bristen på den. Svea Ekonomi har inte tagit fram statistik eller annat material av vilket det framgår att antagen utifrån allmänna fakta om invånare i ett område berättar något om återbetalningsförmågan hos en enskild person i området.

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att poängsättningen av kön har motsvarande problem som de ovan beskrivna förbjudna diskrimineringsgrunderna enligt diskrimineringslagen. I bedömningen av kreditvärdigheten får en manlig sökande X poäng och en kvinnlig sökande X poäng. Om A hade varit kvinna skulle kredit ha beviljats enligt ansökan. Ombudsmannen hänvisar på denna punkt till EU-domstolens avgörande C-236/09, där den förbjöd användningen av kön som en försäkringsteknisk variabel. Trots att frågor relaterade till könsdiskriminering hör till jämställdhetsombudsmannens behörighet, kan man vid diskriminering på flera grunder tillämpa diskrimineringslagen, även om kön är en diskrimineringsgrund (RP 19/2014 rd s. 57).

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att man i fallet kan använda metoder som i avsevärt mindre grad begränsar likabehandlingen av personer som ansöker om kredit. Man kan till exempel be en person som ansöker om kredit ange sina inkomster i kreditansökan. Ombudsmannen anser att Svea Ekonomi AB genom relativt små åtgärder kunde utreda kunders förmögenhetsställning och inkomster i situationer där en person inte anses vara kreditvärdig enligt svarandens kreditklassificeringssystem. Svea Ekonomi AB kunde till exempel be kunder lämna in dessa uppgifter och kräva tillräckliga utredningar av dem. Det gäller också att beakta att 7 kap. 14 § 1 mom. i konsumentskyddslagen uttryckligen ålägger kreditgivaren att bedöma om konsumenten har förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter på basis av uppgifter om dennes inkomster. Ett företag som beviljar konsumentkrediter ska alltså ha beredskap att utreda inkomstuppgifter. Detta förändras inte av att utredningen av inkomstuppgifter kan öka svarandens kostnader. Lagstiftarens syfte är uppenbart att bedömningen av kreditvärdigheten ska ske individuellt utifrån uppgifter om konsumentens inkomster och ekonomiska ställning.

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att lagstiftaren genom diskrimineringslagen medvetet begränsat möjligheterna för olika aktörer, inklusive kreditinstitut, att behandla vissa individer mer missgynnsamt än andra i motsvarande situationer på grund av

förbjudna diskrimineringsgrunder och att begränsa sådana missgynnsamma konsekvenser som till synes opartiskt förfarande kan orsaka individer som omfattas av diskrimineringsgrunder. Även om svaranden har avtalsfrihet bör valet av kunder dock ske på ett icke-diskriminerande sätt.

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att kreditgivaren själv ansvarar för sin kreditpolitik och för sina kreditbeslut. Vid bedömningen av Svea Ekonomi AB:s ansvar med tanke på diskrimineringslagen är det inte väsentligt om företaget självt väljer kunder eller har lagt ut poängsättningen av kunder på entreprenad. Diskriminering som är förbjuden enligt diskrimineringslagen förutsätter inte avsiktlighet.

Diskrimineringsombudsmannen konstaterar att man inte kan dra slutsatser av hur allmänt använda de här avsedda bedömningskriterierna är inom sektorn så att de skulle vara proportionerliga och icke-diskriminerande enligt diskrimineringslagen. Såsom grundlagsutskottet har konstaterat (GrUU 31/2014 rd): även om särbehandling inte direkt föreskrivs i lag är det likväl möjligt att det är fråga om förbjuden diskriminering, eftersom det i samband med att en lag stiftas inte nödvändigtvis upptäcks att den innehåller ett likabehandlingsproblem. Reformen av 7 kap. i konsumentskyddslagen trädde i kraft före diskrimineringslagen, och i sitt utlåtande om den har grundlagsutskottet inte tagit upp statistiska förfaranden eller bedömt deras godtagbarhet ur ett likabehandlingsperspektiv. Konsumentskyddslagen förutsätter helt klart en individuell bedömning av personers kreditvärdighet när de ansöker om kredit. Det räcker inte enbart med statistiska uppgifter för att bedöma kreditvärdigheten.

Diskrimineringsombudsmannen anser att förfarandet inte uppfyller en individuell bedömning av sökandens inkomster och ekonomiska ställning enligt konsumentskyddslagen och att förfarandet därför inte kan anses vara proportionerligt med tanke på diskrimineringslagen. Att endast utreda om anmärkningar om betalningsstörningar saknas ger inte information om en persons inkomster. Även om A saknar anmärkningar om betalningsstörningar har han inte på grund av statistiska omständigheter beviljats kredit. Det förefaller som om de statistiska synpunkterna vid fattandet av kreditbeslutet varit viktigare än A:s personliga kredituppgifter.

Svarandens svar

Svea Ekonomi AB anser att beslut om att inte bevilja kredit inte föranleder ett antagande om diskriminering och bestrider att sökanden diskriminerats eller att diskriminerande kriterier använts vid kreditgivningen.

Svarandens motiveringar

Svea Ekonomi AB:s affärsverksamhet baserar sig på kreditgivning i syfte att skapa omsättning och undvika kreditförluster. Företaget strävar efter minska kreditförlusterna genom kriterier som mäter konsumenters betalningsförmåga. Lagstiftaren förutsätter också att kreditgivaren bedömer konsumenters betalningsförmåga när det gäller konsumentkrediter.

Svea Ekonomi AB bedömer alltid i samband med kreditprocessen sökandens personliga kreditvärdighet genom att kontrollera sökandens uppgifter i interna kund- och kreditupplysningsregister, genom att kontrollera sökandens personliga kreditupplysningar, genom att bedöma sökandens personliga kriterier enligt poängsättningssystemet och genom att bedöma sökandens kreditvärdighet i anslutning till Svea Ekonomi AB:s på förhand fastställda och

individuella poängtrappsteg. Det slutliga kreditbeslutet baserar sig alltid på en övergripande bedömning som beaktar utredda omständigheter relaterade till beviljandet av kredit, i synnerhet kreditupplysningar och ansökt kreditbelopp. Det är fråga om en mycket väsentlig del av Svea Ekonomi AB:s kreditriskstrategi och hantering av kreditförluster.

Svea Ekonomi AB:s process för beviljande av kredit baserar sig inte enbart på sökandens bostadsområde, och bedömningskriteriet för sökandens betalningsförmåga och kreditrisk, den statistiska prognosen, viktas inte sökandens bostadsområde. Bostadsområde är ett kriterium i bedömningen av kreditvärdigheten. Kreditbeslut baserar sig alltid på en personlig bedömning av sökandens kreditvärdighet av Svea Ekonomi AB. Svea Ekonomi AB har enligt lagstiftaren och myndigheterna en skyldighet att med tillräckliga metoder bedöma konsumenters betalningsförmåga och har för detta syfte myndigheternas godkännande att definiera kundstrukturen genom att till exempel rikta kreditgivningen till vissa målgrupper. Lagstiftaren har uttryckligen godkänt användningen av statistiska metoder i beviljande av kredit, eftersom det är en metod som behandlar konsumenter opartiskt (RP 241/2006, s. 12). Påståendet om diskriminerande användning av statistiska metoder är felaktigt och strider mot lagstiftarens ståndpunkt.

Även om ett visst kriterium i sig skulle verka diskriminerande gäller det att beakta 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen, enligt vilket särbehandling inte är diskriminering, om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga. Metoderna för att uppnå godtagbara lagstadgade mål i konsumentkreditgivningen och användningen av statistiska metoder för bedömning av betalningsförmågan är entydigt godkända även i förarbetena till lagen.

I beviljandet av kredit bedömer Svea Ekonomi AB alltid självständigt kreditrisken, och bedömningen baserar sig på Svea Ekonomi AB:s fastställda kriterier för respektive nätbutik med vilka sökanden och det ansökta kreditbeloppet jämförs när kreditbeslutet fattas. Det är fråga om finansiering av nätinköp, och det ansökta kreditbeloppet kan variera mellan tiotals och tusentals euro. Kredit ansöks på nätet dygnet runt. Ansökan kräver snabbhet och smidighet även när kreditbeslut fattas. Såsom Finansinspektionen har konstaterat i sitt svar till diskrimineringsombudsmannen kan finansieringen av små nätinköp ske genom en enkel kreditprocess.

Svea Ekonomi AB:s poängsättningssystem baserar sig på statistisk riskbedömning där poängantalet beskriver risken. Riskbedömningen kan inte ge exakt information om en enskild persons situation utan endast en statistisk bedömning av sökandens risk för betalningsstörningar. Användningen av språk som bedömningskriterium baserar sig direkt på statistik enligt vilken $x\%$ av personer med finska som modersmål (i poängsättningen X poäng) har betalningsstörningar, medan motsvarande siffra för personer med svenska som modersmål (X poäng) är $x\%$ och för personer med annat modersmål (X poäng) $x\%$. A har ansökt om X euro i kredit, och detta skulle ha krävt minst X poäng och XX euro, som krävt minst X poäng. Med A:s poäng enligt poängsättningen skulle han ha kunnat beviljas kredit på max X euro. Det är klart att villkoren för beviljande av större krediter i den enkla kreditprocessen är strängare. Dessutom gäller det att beakta att nätbutiken eller Svea Ekonomi AB för att minimera bedrägeriförsök kan ha fastställt ett max belopp för beviljad kredit.

Poängsättningsmodellen beaktar sannolikheten för återbetalningen av krediten utifrån individuella uppgifter om sökanden. Kriterierna mäter drag hos sökanden som anses vara typiska för bra eller dåliga betalare eller som till exempel har direkt samband med arbetslöshet.

Svea Ekonomi AB anser att motsvarande sökande behandlas på samma sätt i bolagets kreditprocess med hjälp av objektiva indikatorer. Att ett kriterium i sig skulle ha lett till avslag är möjligt, men det är svårt eller omöjligt att undvika detta i den statistiska modellen. Även om ett visst kriterium i sig skulle verka diskriminerande och leda till en avvikande poängsättning och avvikande kreditbeslut enligt den övergripande bedömningen av kreditbeslutet är det inte fråga om diskriminering, eftersom särbehandling enligt 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen inte är diskriminering, om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga.

Sannolikheten för återbetalning av kredit mäts dessutom med statistiska variabler. Användningen av dessa variabler baserar sig på statistiska uppgifter om områdets kreditvärdighet.

Svea Ekonomi AB:s poängsättningsmodell ger sökanden av kredit ett poängantal som beskriver sökandens sannolika framtida återbetalningsförmåga och som baserar sig på statistiska variabler och sökandens personliga kriterier.

Om poängantalet enligt poängsättningssystemet inte räcker till för det ansökta kreditbeloppet, beviljar Svea Ekonomi AB inte kredit, varvid nätbutiken meddelar kunden att kredit inte kan beviljas. Om kreditansökan avslås kan kunden ansöka om mindre kredit, förutsatt att det inte finns betalningsstörningar. Detta blir aktuellt om konsumenten köper en förmånligare produkt i samma nätbutik och väljer Svea Ekonomi AB:s betalningslösning. Poängsättningssystemet fastställer hur mycket kredit sökanden kan beviljas.

Poängantalet för A:s sannolika betalningsförmåga räckte inte till för beviljande av kredit enligt de ansökta och på förhand fastställda poängtrappstegen för beviljande av nätbutiksspecifik kredit, och därför har nätbutiken meddelat honom att kredit inte kan beviljas.

Sökanden kan alltid också kontakta Svea Ekonomi AB:s kundtjänst för att be om att kreditansökan behandlas manuellt eller ansöka om mindre kredit. Svea Ekonomi AB kommer framöver att effektivisera informationen till kunder om möjligheten att få mindre kredit eller att be att ansökan behandlas manuellt, om kreditansökan avslås.

Svea Ekonomi AB anser att man särskilt måste beakta att användningen av statistiska bedömningsmetoder för beviljande av kredit är allmänt accepterat. Kreditinstitut använder i allmänhet statistiska metoder, såsom boplats, vid mätningen av kreditrisken. I förarbetena till kreditupplysningslagen (RP 241/2006 rd s. 12) konstateras det att användningen av poängsättningsmodeller rekommenderas i synnerhet för att de behandlar kunder likvärdigt. Enligt förarbetena beror ansvarsfull kreditgivning inte enbart på uppgifter från kreditupplysningsregister. Uppgifter av kunder kan användas för prognostisering av deras framtida beteende med hjälp av olika bedömningsmetoder. Enligt förarbetena till kreditupplysningslagen anses användningen av statistiska modeller vara särskilt viktigt för finansieringsbolag som har lagt ut distribueringen av krediter. Detta är fallet i till exempel krediter som beviljas i samband med näthandel, där en utomstående tredje part dvs. nätbutiken på sin webbplats erbjuder kredit som betalningsalternativ.

Som tillsynsmyndighet har Finansinspektionen inte haft något att anmärka på fallet som behandlas här eller på Sveas statistiska bedömningsmetoder. Tvärtom förutsätter myndigheten i anslutning till hanteringen av kreditrisker att finansinstitut definierar sin kreditstrategi, sin målsatta kundstruktur samt kreditfördelningen enligt creditslag, sektor och region. Finansinspektionen har konstaterat att tillsynsobjekt kan begränsa till exempel målgrupper eller regioner eller låta bli att bevilja kredit i vissa regioner eller till vissa målgrupper.

I kreditgivning inom näthandel framhävs uttryckligen statistiska fakta som mäter kreditvärdigheten när kreditbeslut fattas. Som typ av kredit är finansiering av näthandel bunden till inköp samt snabb och automatiserad kreditgivning som en utomstående nätbutik erbjuder. När det gäller processen för kreditgivning avviker den mycket från vanliga konsumentkrediter. Kreditvärdighet som verifieras med hjälp av personliga uppgifter om kunden och handlingar, såsom löne- och skatteintyg fungerar inte i denna finansieringsprocess. I näthandel ansöker kunder om faktura- eller avbetalningskredit i samband med köpbeslut, och kreditbeslut måste fattas utifrån de uppgifter som då är tillgängliga och som sökanden fyllt i kreditansökan. Den kredit som konsumenten ansöker om är alltid också bunden till inköpet och dess värde, varvid det är svårt, eller rentav omöjligt att bedöma kreditbeslutet på nytt. Sökanden av kredit har i allmänhet redan bytt antingen nätbutik eller finansieringsalternativ eller avstått från inköpet. Att begära om ytterligare information eller andra utredningar för kreditbeslut skulle dessutom öka finansieringskostnaderna.

Finansiärer av näthandel har inte i denna typ av kredit en separat möjlighet att bedöma sökandens intyg över inkomster och förmögenhet eller andra handlingar om sökandens inkomstnivå. För att uppfylla kraven på ansvarsfull kreditgivning enligt konsumentskyddslagen är det nödvändigt för Svea Ekonomi AB att som stöd för kreditbeslut inom näthandel att liksom andra kreditbolag använda en allmänt godkänd statistisk poängsättningsmodell i kreditprocessen. På detta sätt strävar bolaget efter att fullgöra lagens krav på individuell bedömning så väl som möjligt och samtidigt skydda konsumenter. Statistiska metoder fungerar väl när det gäller att sälla fram personer som sannolikt inte kommer att klara av återbetalningen. Statistiska modeller har dock alltid en viss felmarginal. Riskbedömningen kan inte ge exakt information om en enskild persons situation utan endast en statistisk bedömning av sökandens risk för betalningsstörningar.

Svea Ekonomi AB meddelar att bolaget inte tar ställning till behörighetsfrågor utan låter nämnden avgöra ärendet.

Svea Ekonomi AB meddelar att språk inte har använts som kriterium i Svea Ekonomi AB:s bedömning av kreditvärdighet efter 31.5.2016.

Föredragandens framställning

1. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser att det inte är nödvändigt att fatta ett separat interimistiskt beslut om nämndens behörighet i ärendet, utan fattar beslut om behörighet i samband med huvudärendet.
2. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser att den är behörig att med stöd av diskrimineringslagen undersöka ärendet, eftersom det är fråga om diskriminering på flera grunder som hör till diskrimineringslagens tillämpningsområde, även om ett kriterium som använts i bedömningen av kreditvärdigheten är kön.
3. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förbjuder Svea Ekonomi AB att fortsätta förfarandet mot A eller någon annan, eftersom det strider mot 8 § i diskrimineringslagen.
4. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förelägger vite på 100 000 euro för att skärpa beslutet.
5. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar att dess beslut ska iakttas inom sex månader från delgivningen av beslutet och att det ska iakttas trots ändringssökande enligt 13 § 4 mom. i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, såvida förvaltningsdomstolen inte förordnar annat.

Frågeställning

Frågan i ärendet är om Svea Ekonomi AB har diskriminerat A i tillhandahållandet av kreditjänster på grund av språk, boplat, ålder eller kön, då Svea Ekonomi AB inte har beviljat A ansökt kredit i samband med näthandel, eftersom Svea Ekonomi AB:s poängsättningsystem som baserar sig på förbjudna diskrimineringsgrunder enligt 8 § i diskrimineringslagen och 7 § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män inte gav A ett tillräckligt antal poäng för den ansökta krediten enligt kredittrappan i kreditgivarens poängsättningsystem.

Dessutom lyfter ärendet fram diskriminerings- och jämställdhetsnämndens behörighet i den ovan beskrivna situationen.

Motivering

Tillämpliga rättsakter

Enligt 6 § i Finlands grundlag (731/1999) får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Enligt 2 § 1 mom. i diskrimineringslagen (1325/2014) tillämpas lagen inom offentlig och privat verksamhet. Enligt 4 § 4 mom. i lagen avses med den som tillhandahåller varor eller tjänster en aktör som yrkesmässigt tillhandahåller varor eller tjänster för allmänheten.

Enligt 8 § i diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av till exempel ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller någon annan orsak som gäller en personlig egenskap.

Enligt 10 § i diskrimineringslagen är diskrimineringen direkt, någon på grund av en omständighet som gäller honom eller henne som person behandlas på ett ofördelaktigare sätt än någon annan har behandlats, behandlas eller skulle behandlas i en jämförbar situation. Enligt 11 § 1 mom. i lagen är särbehandling inte diskriminering, om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga. Enligt 11 § 2 mom. i lagen är särbehandling emellertid berättigad också när det inte finns några bestämmelser om legitim grund, om särbehandlingen har ett godtagbart syfte med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och medlen för att uppnå syftet är proportionerliga.

Enligt 28 § i diskrimineringslagen ska den som anhängiggör ett ärende avseende diskriminering eller repressalier i domstol eller hos en annan myndighet lägga fram utredning om de omständigheter som yrkandet grundar sig på. Om det utifrån de utredningar som lagts fram under behandlingen kan antas att förbudet mot diskriminering eller repressalier har överträtts, ska motparten för att upphäva antagandet visa att förbudet inte har överträtts.

Enligt 7 § 1 mom. i jämställdhetslagen (1329/2014) är direkt och indirekt diskriminering på grund av kön förbjuden. Enligt 8 e § 1 mom. i lagen (1023/2008) anses förbjuden diskriminering enligt denna lag föreligga, om den som tillhandahåller varor eller tjänster vid tillhandahållandet av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten inom den offentliga eller den privata sektorn missgynnar en person på grund av kön eller annars bemöter honom eller henne på ett sätt som avses i 7 §. Enligt 2 mom. i bestämmelsen är det dock tillåtet att tillhandahålla varor och tjänster

uteslutande eller främst till personer av ett kön, om tillhandahållandet motiveras av ett berättigat mål och medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens behörighet

Den diskrimineringsgrund som sökanden hänvisat till har i början varit boplat, och när ärendet utretts i nämnden har det senare framkommit att även bland annat kön använts som kriterium i bedömningen av kreditvärdighet av svaranden.

Enligt 21 § 1 mom. i jämställdhetslagen kan diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förbjuda den som förfarit i strid med 8 e § om förbud mot diskriminering att fortsätta eller upprepa förfarandet i tillhandahållandet av varor eller tjänster. Förbudet kan vid behov meddelas vid vite. Såsom diskrimineringsombudsmannen konstaterar i sin ansökan hör diskriminering baserad på kön till tillämpningsområdet för lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986, nedan jämställdhetslagen).

I 3 § i diskrimineringslagen föreskrivs om lagens förhållande till övrig lagstiftning. Enligt 3 § 1 mom. i diskrimineringslagen finns bestämmelser om förbud mot diskriminering på grund av kön och bestämmelser om främjande av jämställdhet mellan könen i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. I förarbetena till jämställdhetslagen (RP 19/2014 rd., s. 57) konstateras dock att jämställdhetslagen dessutom kan tillämpas i situationer, som utöver könsbaserad diskriminering även handlar om diskriminering som är förbjuden enligt diskrimineringslagen (multipel diskriminering). Enligt förarbetena kan det vara fråga om en sådan situation när en person utan godtagbar orsak behandlas på olika sätt än andra på grund av kön eller ålder. Dessutom framgår det av förarbetena att jämställdhetslagen inte ska tillämpas på situationer där det inte är fråga om könsbaserad diskriminering. Enligt förarbetena omfattar diskrimineringslagens tillämpningsområde således alla andra situationer av särbehandling, inklusive sådan diskriminering på flera grunder, där två eller flera personrelaterade omständigheter tillsammans leder till att särbehandlingen är förbjuden diskriminering (intersektionel diskriminering). I dessa situationer kan kön vara en sådan omständighet.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser på basis av 3 § i diskrimineringslagen och dess förarbeten att ifrågasvarande multipel diskriminering hör till diskrimineringslagens tillämpningsområde, även om man vid bedömningen av kreditvärdigheten bland annat använt kön som ett kriterium.

Dessutom konstaterar nämnden att den inte kunnat avgöra ärendet utan att också ta ställning till tolkningen av jämställdhetslagen, eftersom det var fråga om multipel diskriminering, där en diskrimineringsgrund är kön. Nämnden anser att det av förarbetena till diskrimineringslagen framgår att den är behörig att ge ett beslut i ärendet även i den mån som det var fråga om tolkning av jämställdhetslagen, även om ärendet inte anhängiggjorts i nämnden av jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation enligt 20 § i jämställdhetslagen.

På ovan nämnda grunder anser diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att den är behörig att utreda detta ärende.

Diskrimineringsantagandets uppkommande

Enligt diskrimineringsombudsmannens detaljerade utredning baserade sig poängsättningssystemet som Svea Ekonomi AB använde för att bedöma kreditvärdigheten och som ledde till att kredit inte beviljades på flera personrelaterade förbjudna diskrimineringsgrunder

enligt grundlagen, diskrimineringslagen och jämställdhetslagen såsom kön, språk, boplat och ålder, så att A vid bedömningen av kreditvärdigheten hamnat i en mer missgynnsam ställning till följd av den schablonmässiga bedömningen som baserat sig på förbjudna diskrimineringsgrunder.

Såsom svaranden har utrett är kreditgivning till kunder näringsverksamhet som syftar till rörelsevinst. Det innebär att penningbelopp som omfattas av egendomsskyddet överläts till kunder på avtalade villkor. Det är klart att ingen har subjektiv rätt att få kredit av privata parter och att privata parter inte är skyldiga att bevilja kredit.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar att det i beviljandet av konsumentkrediter i form av näringsverksamhet är fråga om tillhandahållande av tjänster för allmänheten och att diskriminerande förfaranden enligt diskrimineringslagen inte är tillåtna. Svarandens hänvisning till avtalsfrihet eller att den inte är skyldig att bevilja kredit förhindrar inte att antagandet om diskriminering uppkommer, eftersom det på dessa grunder inte uppstår rätt till rättsåtgärder som strider mot lagen eller god sed. (GrUU 3/1982 rd., GrUU 26/2008 rd. och GrUU 31/2014 rd.)

Nämnden konstaterar också att Svea Ekonomi AB i sin tilläggsutredning till diskrimineringsombudsmannen av 12.2.2016 att bolaget entydigt meddelat att det vid kreditbeslut använt en övergripande konsumentklassificering av en extern tjänsteleverantör och att Svea Ekonomi AB inte har gjort egna kontroller av kreditupplysningar och inte heller i övrigt övervägt A:s personliga betalningsförmåga. Vidare har den externa tjänsteleverantören enligt utredningen som Svea Ekonomi AB inlämnat till diskrimineringsombudsmannen 10.8.2016 endast en roll som informationsleverantör och kan inte påverka Svea Ekonomi AB:s kreditpolitik eller kreditbeslut.

Av förarbetena till 8 § i diskrimineringslagen (RP 19/2014 rd s. 71) framgår det dessutom att det med tanke på direkt förbjuden diskriminering enligt bestämmelsen saknar betydelse om syftet varit diskriminering. Enligt förarbetena är det fråga om direkt diskriminering även när aktören inte har avsett att agera på ett diskriminerande sätt som avses i lagen, om förfarandet bedömt enligt objektiva grunder bör betraktas som diskriminering.

Dessutom konstaterar nämnden att det enligt svaranden uttryckligen varit fråga om bedömning av A:s kreditvärdighet utifrån hans egenskaper.

Utifrån ovan framlagda grunder anser diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att sökanden på objektiva grunder har kommit med sådana utredningar enligt vilka antagandet om direkt multipel diskriminering uppkommit i kreditgivningen och att bevisbördan har omvänts.

Svaranden bör därför bevisa att den inte har förfarit i strid med diskrimineringsförbudet enligt 8 § i diskrimineringslagen.

Upphävande av diskrimineringsantagandet

Enligt 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen kan antagandet om diskriminering upphävas genom att bevisa att behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga. Enligt 11 § 2 mom. i diskrimineringslagen är särbehandling emellertid berättigad också när det inte finns några bestämmelser om legitim grund, om särbehandlingen har ett godtagbart syfte med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och medlen för att uppnå syftet är proportionerliga.

Enligt 8 e § 2 mom. i jämställdhetslagen är det tillåtet att tillhandahålla varor och tjänster uteslutande eller främst till personer av ett kön, om tillhandahållandet motiveras av ett berättigat mål och medlen för att uppnå detta mål är lämpliga och nödvändiga.

Bedömning av metoden för bedömning av A:s kreditvärdighet

I ärendet är det fråga om konsumentkredit där målet för utredningen av kreditvärdigheten är att skydda konsumenter och undvika kreditförluster enligt konsumentskyddslagen.

Enligt artikel 8.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (2008/48/EG) av 23.4.2008 ska medlemsstaterna säkerställa att kreditgivaren innan kreditavtalet ingås gör en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, på grundval av tillräckliga uppgifter som i förekommande fall erhållits från konsumenten och, när så är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas.

Enligt 7 kap. 14 § i konsumentskyddslagen (38/1978) ska kreditgivaren bedöma konsumentens kreditvärdighet. Innan ett kreditavtal ingås ska kreditgivaren bedöma om konsumenten har förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter enligt kreditavtalet. Bedömningen ska grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens inkomster och övriga ekonomiska omständigheter.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser att utredningen av kreditvärdigheten i sig baserar sig på lag och har ett godtagbart och berättigat syfte som avses i 11 § i diskrimineringslagen och 8 e § 2 mom. i jämställdhetslagen.

Nämndens uppgift är dock nu att uttryckligen bedöma om det förfarande som Svea Ekonomi AB använt vid bedömningen av A:s kreditvärdighet är godtagbart och proportionerligt enligt 11 § i diskrimineringslagen. Kravet på ändamålsenlighet och nödvändighet enligt 8 e § 2 mom. i jämställdhetslagen innehåller bedömning av motsvarande proportionerlighetsprincip som 11 § i diskrimineringslagen.

Enligt förarbetena till konsumentskyddslagen (RP 78/2012 rd. s. 18–19) är syftet att kreditgivare utreder konsumenters kreditvärdighet mer noggrant även när det är fråga om mindre krediter. Nödvändiga uppgifter för att bedöma konsumentens betalningsmån och därmed även återbetalningsförmåga är utöver uppgifter om konsumentens inkomster och grunderna för inkomsterna uppgifter om konsumentens utgifter, skulder och eventuella borgensansvar. För utredande av betalningsmånen ska också sådana omständigheter som påverkar inkomsternas kontinuitet beaktas, såsom anställnings- eller tjänsteförhållandets karaktär samt sådana omständigheter som sannolikt kan leda till en betydande utgiftsökning, exempelvis en höjning av ränteutgifterna för krediten. För att säkerställa inkomstuppgifterna bör konsumenter beroende på situation lämna in till exempel löne- eller pensionsintyg. Ju större lån det är fråga om, desto utförligare utredningar krävs.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar att Svea Ekonomi AB inte har utrett ovan nämnda omständigheter som nämns i förarbetena till lagen vid fattandet av kreditbeslut.

Höjningen av det poängantal som Svea Ekonomi AB kräver när det ansökta kreditbeloppet stiger innebär att betydelsen av bolagets schablonmässiga statistiska metod för bedömningen av en persons kreditvärdighet ökar i motsvarande grad utan faktiskt beaktande av personens betalningsförmåga såsom förmögenhet och skulder. Då baserar sig bedömningen av sökandens betalningsförmåga alltmer på statistiska antaganden. Utifrån dessa antaganden kan man dock inte på ett godtagbart sätt motivera varför sökande inte beviljas kredit i synnerhet då sökande inte ges en möjlighet att lämna en utredning av sin faktiska betalningsförmåga och omständigheter som inverkar på den.

Enligt förarbetena till konsumentskyddslagen kan kreditgivaren dessutom bedöma konsumenters kreditvärdighet med andra metoder, till exempel statistiska. Att enbart använda sådana uppgifter är dock inte tillräckligt.

Dessutom framgår det av förarbetena till konsumentskyddslagen att bedömningen av konsumenters kreditvärdighet inte enbart kan basera sig på statistiska metoder. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar att även om dessa metoder kan användas i kreditbolagens strategiska planering, bedömningen av soliditeten och kreditstocken, så innebär den individuella bedömningen som lagen förutsätter uttryckligen bedömning av individens kreditbeteende, betalningsstörningar, inkomster och förmögenhet och inte enbart inverkan av statistiska modeller som baserar sig på andra personers beteende och egenskaper på en individ när kreditbeslut fattas.

Svea Ekonomi AB anser att dess poängsättningssystem vid bedömning av kreditvärdigheten är individuell.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar utifrån den inlämnade utredningen att Svea Ekonomi AB vid fattandet av kreditbeslutet gällande A har använt kreditupplysningar från bolagets egna och externa kreditupplysningsregister där anteckningar om betalningsstörningar inte funnits om A.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser att uppgifter som erhållits på detta sätt är sådana objektiva fakta om sökanden vars användning vid bedömningen av kreditvärdigheten har varit relevanta och inte omfattar förbjudna diskrimineringsgrunder relaterade till hans person. Uppgifterna om A:s personliga kreditbeteende skulle alltså ha talat för beviljande av kredit.

Eftersom kreditbolaget inte hittat anteckningar om betalningsstörningar avseende A i sina egna eller andra register, har kreditbolaget utöver uppgifter A:s kreditbeteende använt poängsättning baserad på statistik av en utomstående tjänsteleverantör. Enligt den får kvinnor fler poäng än män, personer med svenska som modersmål fler poäng än personer med finska som modersmål och personer bosatta i glesbygden färre poäng än personer bosatta i tätbygder. Även åldern påverkade poängsättningen.

I den mån som kvinnor och män hamnat i olika ställning i poängsättningssystemet konstaterar nämnden följande. 8 e § i jämställdhetslagen förbjuder diskriminering, när det gäller varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten på grund av kön, och detta omfattar även finansiella tjänster såsom krediter och banktjänster (RP 153/2008 rd s. 11). Att tillhandahålla varor eller tjänster enbart eller främst för ett kön kan endast vara tillåtet i begränsade situationer såsom det framgår av regeringens proposition (s.12).

I tolkningen av bestämmelsen gäller det att beakta Europeiska unionens direktiv om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster 2004/113/EG och EU-domstolens rättspraxis avseende tolkningen av direktivet.

Enligt artikel 5.1 i direktivet ska medlemsstaterna se till att i alla nya kontrakt som ingås senast efter den 21 december 2007, användningen av kön som en faktor vid beräkningen av premier och ersättningar i samband med försäkringar och därmed sammanhängande finansiella tjänster inte resulterar i att skillnader uppstår i enskilda personers premier och ersättningar. Enligt artikel 5.2 i direktivet får medlemsstaterna trots vad som anges i punkt 1 besluta att före den 21 december 2007 tillåta proportionerliga skillnader i enskildas personers premier och ersättningar om användningen av kön är en avgörande faktor vid en riskbedömning som grundas på relevanta och korrekta försäkringstekniska och statistiska uppgifter. Berörda medlemsstater skall underrätta kommissionen och se till att korrekta uppgifter som är relevanta för användningen av kön som en avgörande försäkringsteknisk faktor sammanställs, offentliggörs och regelbundet uppdateras. Dessa medlemsstater skall se över sitt beslut fem år senare på det sätt som framgår av artikeln.

I punkt 18 i inledningen till direktivet konstateras att användningen av könsspecifika försäkringstekniska faktorer är utbredd i samband med att försäkringstjänster och andra liknande finansiella tjänster tillhandahålls. För att säkra likabehandling av kvinnor och män bör användningen av kön som en försäkringsteknisk faktor inte leda till skillnader i enskildas premier och ersättningar. För att marknaden inte ska utsättas för alltför plötsliga förändringar bör genomförandet av denna regel endast gälla nya avtal som ingås efter utsatt tidsfrist för införlivande av detta direktiv.

EU-domstolen har i domen i ärendet Test-Achats (C-236/09, EU:C:2011:100) konstaterat att artikel 5.2 i direktivet 2004/113/EG är ogiltig från och med 21.12.2012.

Eftersom användningen av försäkringstekniska kalkyler som leder till ett diskriminerande slutresultat avseende kön inte längre är tillåten enligt artikel 5 i direktivet och eftersom direktivet inte godkänner undantag för matematiska kalkyler i kreditgivning, anser diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att det inte är tillåtet att använda motsvarande sannoliketskalkyler vid bedömningen av kreditvärdigheten. (Se också avgörandet om kalkylgrunder för menersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen HFD 2015:8.)

Förfarandet i poängsättningssystemet där finskspråkiga försatts i en svagare ställning genom att ge dem betydligt färre poäng än svenskspråkiga är särskilt klandervärdigt, eftersom språk uttryckligen nämns som en förbjuden diskrimineringsgrund i lagstiftningen och eftersom finska och svenska enligt 17 § 1 mom. i grundlagen är nationalspråk, dvs. likvärdiga officiella språk i Finland. Svea Ekonomi AB har meddelat att språk inte är ett bedömningskriterium efter 31.5.2016.

I Svea Ekonomi AB:s statistik som baserat sig på boplatstrutor fick A endast grundpoäng, eftersom han var bosatt i en glesbygd som inte gav statistiskt signifikant information. Om han hade varit bosatt i en tätbygd skulle han ha fått fler poäng på basis av detta. Genom att använda sin i 9 § 1 mom. i grundlagen tryggade frihet att välja boplat har han i kreditbolagets bedömning behandlats mer missgynnsamt, även om inga slutsatser kunde dras om hans eller någon annans kreditvärdighet eller andra kreditrelaterade omständigheter ens statistiskt sett.

Att beakta ålder vid bedömningen av kreditvärdigheten kan vara godtagbart främst när det är fråga om unga personer. I detta ärende kan beaktandet av ålder vid bedömningen av kreditvärdigheten inte motiveras med konsumentskydd.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden anser utifrån den inlämnade utredningen att Svea Ekonomi AB:s poängsättning baserar sig på statistiska uppgifter om andra personer och betalningsstörningar med stöd av vilka antaganden hade gjorts om A:s kreditvärdighet. Svea Ekonomi AB har med stöd av sådana personrelaterade förbjudna diskrimineringsgrunder såsom kön, modersmål, ålder och boplat antagit att A:s kreditvärdighet varit sämre än utifrån andra uppgifter. Samtidigt har Svea Ekonomi AB inte beaktat personliga uppgifter om A:s kreditbeteende och kreditvärdighet, även om de skulle ha talat för beviljande av kredit. Det schablonmässiga förbigåendet av dessa uppgifter om A på basis av statistiska och abstrakta uppgifter om andra personers betalningsstörningar utan personlig bedömning av A:s kreditvärdighet har inte varit proportionerligt och således inte godtagbart enligt 11 § i diskrimineringslagen.

Svea Ekonomi AB:s förfarande vid bedömningen av A:s kreditvärdighet har således inte baserat sig på en personlig bedömning av A:s kreditvärdighet utan på en statistisk bedömning som i väsentliga delar baserat sig på förbjudna diskrimineringsgrunder enligt 8 § i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen. Nämnden fäster också uppmärksamhet vid att många av de använda diskrimineringsgrunderna nämns i bestämmelsen om diskrimineringsförbud i 6 § 2 mom. i grundlagen. Särskilt höga krav på godtagbarheten av sådan personrelaterad diskriminering som

räknas upp i bestämmelsen om förbud mot diskriminering i grundlagen bör ställas (se t.ex. GrUU 31/2013 rd och däri nämnda GrUU 1/2006 rd, s. 2/1, GrUU 38/2006 rd, s. 2).

Svea Ekonomi AB har även motiverat förfarandet för bedömningen av kreditvärdigheten med ekonomiska orsaker.

Eftersom bedömningen av kreditvärdigheten uttryckligen baserat sig på förbjudna diskrimineringsgrunder enligt diskrimineringslagen, jämställdhetslagen och 6 § 2 mom. i grundlagen anser diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att de ekonomiska orsakerna inte kan vara sådana grunder som uppfyller särskilt höga krav och som berättigar till särbehandling i kreditgivning baserad på förbjudna diskrimineringsgrunder.

Slutsats

Utifrån ovan nämnda grunder anser diskriminerings- och jämställdhetsnämnden att Svea Ekonomi AB filial i Finland inte har kunnat motbevisa antagandet om diskriminering i ärendet och att bolagets förfarande mot A har varit förbjuden direkt multipel diskriminering enligt diskrimineringslagen och jämställdhetslagen på grund av A:s kön, modersmål, ålder och boplats.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förbjuder Svea Ekonomi AB filial i Finland att fortsätta förfarandet mot A eller någon annan, eftersom det strider mot 8 § i diskrimineringslagen och 8 e § i jämställdhetslagen.

Föreläggande av vite

Sökanden har yrkat på föreläggande av effektivt, proportionerligt och varnande vite för att skärpa diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut.

Enligt 8 § i viteslagen (1113/1990) ska vitesbeloppet bestämmas med beaktande av huvudförpliktelsens art och omfattning, den förpliktades betalningsförmåga och övriga omständigheter som inverkar på saken.

Diskrimineringsombudsmannen har i egenskap av tillsynsmyndighet som övervakar iakttagandet av diskrimineringslagen strävat efter att styra svarandens verksamhet 18.8.2015–11.1.2017 enligt diskrimineringslagen, dock utan framgång.

Åren 2015–2016 har Svea Ekonomi AB filial i Finlands omsättning varit ca X miljoner euro om året och år 2017 över X miljoner euro. Åren 2015–2016 var rörelsevinsten över X miljoner euro om året och år 2017 över X miljoner euro.

Med beaktande av ovan nämnda omständigheter förelägger diskriminerings- och jämställdhetsnämnden vite på 100 000 euro för att skärpa beslutet.

Enligt 6 § 3 mom. i viteslagen ska längden av en tidsfrist bestämmas med beaktande av huvudförpliktelsens art och omfattning, den förpliktades möjligheter att uppfylla förpliktelsen och övriga omständigheter som inverkar på saken.

Med beaktande av ovan nämnda omständigheter ska diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut iakttas inom sex månader från delgivningen av beslutet.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut ska iakttas trots ändringssökande enligt 13 § 4 mom. i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, såvida förvaltningsdomstolen inte förordnar annat.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden beslöt att godkänna föredragandens framställning.

Bestämmelser

Lag om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014) 1 §, 7 §, 12 §, 13 §

Diskrimineringslag (1325/2014) 2 § 1 mom., 8 §, 10 §, 11 § 1 och 2 mom., 18 § 1 mom., 20 § 3 mom., 21 § 2 mom., 28 §

Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 7, 8 e §, 21 § 1 och 2 mom.

Grundlag (731/1999) 6 §, 9 § 1 mom., 15 §, 17 §, 22 §

Konsumentskyddslag (38/1978) 7 kap. 14 §

Kreditinstitutslag (610/2014) 15 kap. 18 §

Rådets direktiv om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster av 13.12.2004 (2004/113/EY), artikel 5

Europaparlamentets och rådets direktiv om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG artikel 8.1

Viteslag (1113/1990) 4 §, 5 §, 6 §, 7 §, 8 §, 22 §, 23 §, 24 § 1 mom.

Sökande av ändring

Bifogat.

Beslutet i ärendet har fattats av Tuomas Ojanen (ordförande), Outi Anttila, Paula Ilveskivi, Riitta-Maija Jouttimäki, Juha Lavapuro, Katja Leppänen (av annan mening), Jukka Lindstedt (av annan mening), Pirkko Mahlamäki, Liisa Nieminen, Husein Muhammed (av annan mening), Jukka Siro, Niina Mäntylä (av annan mening), Henrik Gustafsson och Raija Meriläinen. Föredragande Juhani Kortteinen.

Medlemmarna Leppänens, Lindstedts, Muhammeds och Mäntyläs avvikande mening

Vi är i övrigt av samma mening som nämnden, men vi anser att det rätta vitesbeloppet är 70 000 euro.